

Slavoj ŽIŽEK (n. 1949) este filosof sloven și critic cultural de orientare hegeliană, psihanalist lacanian și politolog marxist, cu contribuții privind teoria politică, teoria filmului și psihanaliza teoretică. Funcționează ca cercetător senior la Institutul de Sociologie și Filosofie, Universitatea din Ljubljana, profesor de filosofie și psihanaliză la Universitatea European Graduate School și profesor invitat la mai multe universități americane, iar actualmente este director internațional la Birkbeck Institute for the Humanities, Universitatea din Londra, și președinte al Societății pentru Psihanaliză Teoretică de la Ljubljana.

Opera sa – peste 50 de cărți, traduse în 20 de limbi, – include problematici diverse: ontologie, teoria subiectului, ideologie, capitalism, fundamentalism, multiculturalism, drepturile omului, ecologie, revoluție, globalizare, totalitarism, postmodernitate, cultură pop, cinematografie, teologie politică și religie. Câteva dintre volumele sale: (în engleză) *The Sublime Object of Ideology Violence* (New York, 2008), *First As Tragedy, Then As Force* (Londra, 2009), *The Year of Dreaming Dangerously* (Londra, 2012); (în română) *Zăbovind în negativ. Kant, Hegel și critica ideologiei* (Ed. All Educational, București, 2001), *Ați spus cumva totalitarism?* (Ed. Curtea Veche, București, 2005), *Ce vrea Europa? Uniunea și necazurile cu ea* (în colab. cu Srećko Horvat) (Ed. Idea Design & Print, Cluj, 2014).

Traducătorul, Ciprian ȘIULEA (n. 1969), este absolvent al Facultății de Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj; profesor de științe socioumane (1995-1999); ziarist (2004-2008) și traducător. Autor al volumului *Retori, simulacre, imposturi. Cultură și ideologii în România* (Ed. Compania, București, 2003. Premiul România literară pentru debut pe 2003, Premiul ASPRO pentru debut pe 2003); co-editor al antologiei *Iluzia anticomunismului* (Ed. Cartier, Chișinău, 2008); traducător a peste 50 de volume de ficțiune și nonficțiune ale unor autori precum Scott Fitzgerald, Aldous Huxley, George Orwell, Jack Kerouac, J. Habermas și alții; președinte al Asociației Române a Traducătorilor Literari.

Slavoj ŽIŽEK

Refugiați, teroare și alte probleme cu vecinii

ÎMPOTRIVA
DUBLULUI
ŞANTAJ

Traducere din engleză de Ciprian ȘIULEA

CARTIER
istoric

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md
Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.
Tel./fax: 021 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md
Suport juridic: Efrim, Roșca și Asociații
www.cartier.md

Cărțile *CARTIER* pot fi procurate online pe www.shop.cartier.md
și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.
Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks, Barnes & Noble și pe www.cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.
Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md
Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău.
Tel./fax: 022 24 10 00. E-mail: librariadinholt@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712, București, România
Tel./fax: (021) 210.80.51
E-mail: romania@cartier.md
www.cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură. Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Cartier istoric* este coordonată de Virgil Păslariuc

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Valentin Guțu

Coperta seriei: Vitalie Coroban

Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoredactare: Marina Darii

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Slavoj Žižek

ÎMPOTRIVA DUBLULUI ŞANTAJ

Ediția I, septembrie 2016

DER NEUE KLASSENKAMPF. Die wahren Gründe für Flucht und Terror by Slavoj Žižek

© by Ullstein Buchverlage GmbH, Berlin. Published in 2015 by Ullstein Verlag

© 2016, Editura Cartier pentru prezența ediției. Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Žižek, Slavoj.

Împotriva dublului şantaj : Refugiați, teroare și alte probleme cu vecinii / Slavoj Žižek ; trad. din engl. de Ciprian Șulea. – Chișinău : Cartier, 2016 (Tipogr. "Bons Offices"). – 112 p. – (Colecția "Cartier istoric", ISBN 978-9975-79-902-7).

500 ex.

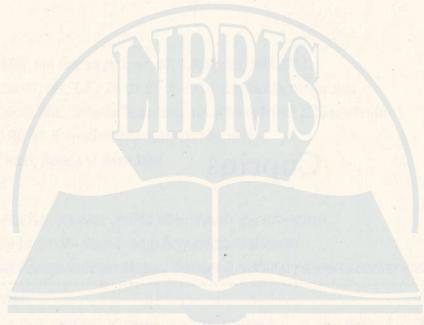
ISBN 978-9975-86-108-3.

327+323

Z 75

Cuprins

Dublul şantaj	7
O coborâre în Maelström	16
Spargerea tabuurilor stângii.....	23
Latura ascunsă și obscenă a religiilor	34
Violența divină	41
Economia politică a refugiaților.....	48
De la războaiele culturale la lupta de clasă... și înapoi	57
De unde vine amenințarea?	68
Limitele vecinătății	76
Cele câteva mii de odioși din Köln	85
Ce-i de făcut?	99

Dublul şantaj

În clasicul ei studiu *Despre moarte și a muri*, Elisabeth Kübler-Ross își expune deja celebra descriere a modului în care reacționăm la vesteala că avem o boală fatală. Reacția noastră evoluează de-a lungul a cinci stadii: *negare* (refuzăm pur și simplu să acceptăm acest fapt: „Nu este posibil, mie nu mi se poate întâmpla aşa ceva”), *furie* (care explodează atunci când nu mai putem nega faptul: „Cum e posibil ca mie să mi se întâmple aşa ceva?”), *negociere* (speranța că putem, cumva, să amânăm sau să diminuăm acest fapt: „Lăsați-mă doar să văd cum absolvă copiii mei”), *depresie* (dezinvestirea libidinală: „O să mor, aşa că ce rost mai are să-mi bat capul?”), *acceptarea* („Nu mă pot opune, mai bine încep să mă pregătesc”). Kübler-Ross a aplicat aceste stadii la orice formă de pierdere personală catastrofică (concediere, moartea unei persoane dragi, divorț, dependență de droguri); de asemenea, ea subliniază faptul că cele cinci stadii nu apar neapărat în aceeași ordine și că nu întotdeauna sunt parcuse toate.

În Europa Occidentală de astăzi, reacția atât a autorităților, cât și a opiniei publice față de fluxul de refugiați din Africa și Orientul Mijlociu pare să conțină o combinație similară de reacții disparate. Există – din ce în ce mai puțină – negare: „Nu e ceva foarte serios, ar fi mai bine să nu dăm atenție”. Există furie: „Refugiații sunt o amenințare față de modul nostru de viață – și, în plus, printre ei se ascund islamisti radicali. Ar trebui opriți cu orice preț!” Există negociere: „Bun, hai să stabilim cote și să susținem tabere de refugiați în țările lor!” Există depresie:

„Suntem pierduți, Europa se transformă în Europastan!” Ceea ce lipsește cu totul din aceste reacții însă este ultimul stadiu al lui Kübler-Ross: acceptarea, care, în cazul acesta, înseamnă un plan coherent, la nivelul întregii Europe, pentru modalitatea de abordare a chestiunii refugiaților.

Atacurile teroriste din Paris din noiembrie 2015 au complicat și mai mult lucrurile. Bineînteles, atrocitățile trebuie condamnate necondiționat, dar – acest „dar” nu introduce vreo circumstanță atenuantă; nu poate exista aşa ceva – dar problema e că ele ar trebui condamnate *cu adevărat*. O astfel de condamnare are nevoie de ceva mai mult decât ceea ce prezintă, de obicei, media, spectacolul simplu și patetic al solidarității noastre a tuturor (noi, oamenii liberi, democratici și civilizați) împotriva Monstrului Islamic criminal. Declarațiile solemne că suntem în război cu Statul Islamic au ceva ciudat: toate superputerile lumii împotriva unei bande religioase care controlează o mică porțiune de pământ, în mare parte deșert... Bineînteles, asta nu înseamnă că nu ar trebui să ne concentrăm, necondiționat, asupra distrugerii ISIS, fără niciun „dar”. Singurul „dar” e că ar trebui să ne concentrăm *cu adevărat* asupra distrugerii lui. Pentru a înfăptui această distrugere, e nevoie de mult mai mult decât de declarații patetice și apeluri la solidaritatea tuturor forțelor „civilizate” împotriva inamicului fundamentalist demonizat. Ceea ce trebuie să evităm este să ne dedăm obișnuitei litanii stângist-liberale de tipul „Teroarea nu poate fi combătută prin teroare, violența nu face decât să nască și mai multă violență”. Acum e momentul să ridicăm probleme neplăcute: cum e posibil ca Statul Islamic să existe, să supraviețuiască? Cu toții știm că, în ciuda condamnării formale și a respingerii din toate părțile, există forțe și state care nu doar îl tolerează, ci îl și ajută pe ascuns.

După cum a arătat recent David Graeber, dacă Turcia ar fi exercitat aceeași blocadă absolută asupra teritoriilor ISIS ca și

asupra zonelor deținute de kurzi din Siria și ar fi manifestat față de PKK și YPG același tip de „ignorare benignă” pe care au oferit-o Statului Islamic, Statul Islamic s-ar fi prăbușit de mult și probabil că atacurile din Paris nu ar mai fi avut loc¹. Lucruri similare au loc și în alte locuri din regiune: Arabia Saudită, principalul aliat al SUA, întâmpină cu bucurie războiul ISIS-ului împotriva Islamului șiit și până și Israelul e suspect de șovăitor în condamnarea ISIS-ului, dintr-un calcul oportunist (ISIS luptă împotriva forțelor șiiite proiraniene, pe care Israelul le consideră principalul lui inamic).

Acordul referitor la refugiați dintre UE și Turcia, anunțat la sfârșitul lui noiembrie 2015 – că Turcia va stăvili fluxul de refugiați spre Europa în schimbul unui ajutor financiar generos, inițial de 3 miliarde de euro –, este un act nerușinat și dezgustător, o adevărată catastrofă etico-politică. Așa urmează să fie purtat „războiul împotriva terorismului”, cedând șantajului Turciei și răsplătindu-l pe unul din principali vinovați ai ascensiunii ISIS-ului în Siria? Justificarea oportunist-pragmatică a acestui acord e clară (mituirea Turciei e cea mai evidentă modalitate de a limita fluxul de refugiați), dar consecințele pe termen lung vor fi catastrofale.

Acest fundal obscur arată în mod clar că „războiul total” împotriva ISIS nu trebuie luat în serios – marii războinici nu luptă cu adevărat. În mod categoric, ne aflăm în mijlocul ciocnirii civilizațiilor (Occidentul creștin împotriva Islamului radicalizat), dar de fapt în interiorul fiecărei civilizații există ciocniri: în spațiul creștin, e vorba de SUA și Europa Occidentală împotriva Rusiei; în spațiul musulman, e vorba de suniți

¹ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/nov/18/turkey-cut-islamic-state-supply-lines-erdogan-isis>.

împotriva șiștilor. Monstruozitatea ISIS-ului funcționează ca un fetiș care acoperă toate aceste conflicte, în care fiecare parte pretinde că luptă împotriva ISIS-ului, ca să lovească în adevăratul ei inamic.

Primul lucru pe care ar trebui să-l remarcăm într-o analiză mai serioasă, care depășește clișeele „războiului împotriva terorismului”, este că atacurile din Paris au fost o perturbare brutală și momentană a vieții normale de zi cu zi. (Bineînțeles că, în mod semnificativ, atacurile s-au concentrat nu asupra conducerii militare sau politice, ci asupra simbolurilor culturii populare cotidiene – restaurante, săli de rock, stadioane de fotbal.) Această formă de terorism – o perturbare momentană – tinde să caracterizeze atacurile asupra țărilor occidentale dezvoltate, în plin contrast față de multe țări din lumea în curs de dezvoltare, unde violența e o realitate permanentă. Să ne gândim puțin la viața cotidiană din Congo, Afganistan, Siria, Irak, Liban... Unde sunt valurile de solidaritate internațională în fața atrocităților constante comise acolo? *Acum* ar trebui să ne amintim că trăim într-un fel de seră, în care violența teroristă există în principal în imaginația publică, ca o amenințare care explodează intermitent, spre deosebire de țările în care – de obicei cu participarea sau complicitatea Occidentului – viața cotidiană constă dintr-o teroare și brutalitate mai mult sau mai puțin neîntrerupte.

În *In the World Interior of Capital*, Peter Sloterdijk demonstrează faptul că, prin intermediul proceselor de globalizare, sistemul capitalist a ajuns să determine toate condițiile vieții. Unul din primele semne importante ale acestui stadiu de dezvoltare a apărut odată cu construirea Palatului de Cristal din Londra, locul primei expoziții mondiale din 1851. Acesta a fost un exemplu tangibil al exclusivității inevitabile a globalizării, în

calitatea ei de construcție și expansiune a unei lumi interioare ale cărei granițe invizibile sunt totuși practic insurmontabile din exterior și care acum e locuită de un miliard și jumătate de „câștigători” ai globalizării; de trei ori mai mulți oameni sunt lăsați în fața ușii. În consecință, cum spune Sloterdijk, „lumea interioară a capitalului nu este o *agora* sau un târg sub cerul liber, ci mai degrabă o seră care a atras în interiorul ei tot ceea ce cândva era în afara”². Acest interior, construit pe excesele capitalului, determină totul: „Realitatea fundamentală a Epocii Moderne nu a fost faptul că pământul se învârte în jurul soarelui, ci că banii se învârt în jurul pământului”³. După procesul care a transformat lumea într-un glob, „viața socială putea să aibă loc doar într-un interior extins, un spațiu intern și domestic, climatizat artificial”⁴. Acum, odată cu dominația completă a capitalismului cultural, toate prefacerile care aveau potențialul de a schimba sistemul mondial sunt controlate: „Evenimentele istorice nu mai puteau avea loc în astfel de condiții” – acum, orice astfel de perturbări pot fi „cel mult accidente domestice”⁵.

Ceea ce arată Sloterdijk în mod corect este că globalizarea capitalistă susține nu doar deschiderea și cucerirea, ci și ideea unui glob închis în sine, care separă Înăuntrul lui privilegiat de Afară. Aceste două aspecte ale globalizării sunt inseparabile: bătaia globală a capitalismului se intemeiază pe modul în care el introduce clivaje de clasă radicale pe întreg globul, separându-i pe cei protejați de această sferă de cei vulnerabili lăsați în afara ei.

² Peter Sloterdijk, *In the World Interior of Capital*, Polity Press, Cambridge, 2013, p. 8.

³ *Ibid.*, p. 9.

⁴ *Ibid.*

⁵ *Ibid.*